

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

606

Vragen van **Jasper van Dijk** (SP) aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over *omstreden activiteiten van FMO in Nicaragua* (ingezonden 8 november 2023).

Antwoord van Minister **Van Leeuwen** (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) (ontvangen 14 december 2023).

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van het artikel «Nederland was de grootste bilaterale financier van de private sector in 2022»?¹

Antwoord 1

Ja, daar heb ik kennis van genomen.

Vraag 2

Klopt het dat de leningen en deelnemingen van de FMO in Nicaragua gedurende het afgelopen jaar zijn toegenomen en nu een recordbedrag van US\$ 120.5 miljoen vertegenwoordigen?

Antwoord 2

Nee, ik heb van FMO vernomen dat het totaalbedrag van FMO aan leningen en deelnemingen in Nicaragua het afgelopen jaar is afgenomen van EUR 171 miljoen naar EUR 161 miljoen.

Vraag 3

Hoe verhoudt zich de Nederlandse bijdrage aan private sectorontwikkeling tot de bijdragen van andere bilaterale donoren (Duitsland, VS, Noorwegen) en tot die vanuit multilaterale financiële instellingen (Banco Centroamericano de Integración Económica (BCIE), Inter American Development Bank (IADB), International Finance Corporation (IFC))?

¹ Confidencial, 21/06/2023.

Antwoord 3

Volgens de websites van de ontwikkelingsbanken van de genoemde landen zijn hun bijdragen² aan private sector ontwikkeling in Nicaragua EUR 166 miljoen³ vanuit Duitsland, EUR 118,4 miljoen⁴ vanuit de VS en EUR 51 miljoen⁵ vanuit Noorwegen. Volgens de websites van de genoemde multilaterale financiële instellingen zijn deze bijdragen EUR 77,3 miljoen⁶ vanuit de *International Finance Corporation* (IFC) en EUR 66 miljoen⁷ vanuit de *Central American Bank for Economic Integration* (CABEI/BCIE). De bijdrage vanuit de *Inter-American Development Bank Group* (IADB) is EUR 447,7 miljoen.⁸

Vraag 4

Op welke wijze wordt er nu vanuit de Nederlandse overheid toezicht gehouden op de FMO-portefeuille in Nicaragua (conform art 8.1.1. van de samenwerkingsovereenkomst) en deelt u de mening dat dit toezicht verscherpt dient te worden?

Antwoord 4

FMO opereert op afstand van de Staat, maar binnen de kaders en randvoorwaarden die de Staat en FMO hebben afgesproken, bijvoorbeeld in de Overeenkomst tussen de Staat en FMO en de criterionota. Als beleidsverantwoordelijk departement ziet het Ministerie van Buitenlandse Zaken erop toe dat FMO zich houdt aan deze kaders en randvoorwaarden. Zo legt de criterionota vast dat FMO strenge en internationaal geaccepteerde standaarden, richtlijnen en principes hanteert, zoals de *UN Guiding Principles on Business and Human Rights* op het gebied van mensenrechten. FMO heeft mij laten weten dat ze de mensenrechtenrisico's beoordeelt voorafgaand aan iedere investering. Als vast onderdeel van de contractuele afspraken tussen FMO en een hoge-risico klant wordt een Milieu- en Sociaalactieplan opgesteld, waarin eventuele mensenrechtenrisico's van het project worden benoemd en waarin afspraken worden vastgelegd over hoe deze risico's gemitigeerd dienen te worden. Zoals vastgelegd in de criterionota wordt het Ministerie van Buitenlandse Zaken door FMO geïnformeerd bij incidenten of misstanden.

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken en FMO zijn de afgelopen jaren ook in een dialoog over de situatie in Nicaragua in relatie tot FMO's portefeuille. Zo wordt regelmatig gesproken over de politieke context, mensenrechtensituatie en de activiteiten van FMO. Daarnaast heeft FMO recent een aanvullend onderzoek gedaan naar mogelijke relaties tussen haar investeringen en de Nicaraguaanse overheid. Ik heb van FMO vernomen dat uit dit onderzoek geen signalen kwamen over mogelijke relaties tussen haar klanten en de Nicaraguaanse overheid. FMO heeft in dit onderzoek niet alleen met betrokkenen bij investeringen gesproken, maar ook met onafhankelijke derden om zo volledig mogelijk en zorgvuldig geïnformeerd te worden. Tevens heb ik van FMO vernomen dat ze de laatste jaren vooral heeft geïnvesteerd in bestaande klanten om risico's te minimaliseren. Tegelijkertijd blijft er ruimte voor verdere verbetering, zoals ook gesteld in de meest recente FMO-evaluatie en de beleidsreactie hierop.⁹ Het kabinet blijft in gesprek met FMO over deze verbeteringen, biedt waar mogelijk ondersteuning en spreekt FMO aan wanneer het van mening is dat FMO onvoldoende voortgang boekt. Dit is ook meegenomen in de dialoog over de nieuwe strategie van FMO, waarbij FMO haar IMVO-beleid verder heeft aangescherpt, bijvoorbeeld door het meenemen van contextuele risico's in haar investeringsanalyse.

² Dit bevat uitgaande leningen, uitstaande garanties, investeringen in aandelen en uitgaven aan technische assistentie en capaciteitsopbouw. Hierin zijn de totaalbedragen van leningen meegenomen, waarbij geen rekening is gehouden met terugbetalingen.

³ www.deginvest.de – DEG Invest (deginvest-investments.de)

⁴ Global Project Map – All Available Pending and Active DFC Projects

⁵ Latin America – Norfund

⁶ Disclosure – Project Mapping (ifc.org)

⁷ Republic of Nicaragua – Central American Bank for Economic Integration (bcie.org)

⁸ Naast de bijdragen aan private sector ontwikkeling zijn in dit bedrag ook de bijdragen aan Nicaraguaanse overheden meegenomen.

⁹ Kamerstuk 34 952, nr. 130

Vraag 5

Hoe verhouden de omvangrijke FMO-leningen en -deelnemingen zich tot het gegeven dat Nicaragua in november 2022 eenzijdig de diplomatieke betrekkingen met Nederland verbroken heeft?

Antwoord 5

De eenzijdige verbreking van diplomatieke relaties op 30 september 2022 betekende dat het diplomatieke contact tussen de Nicaraguaanse en Nederlandse regeringen werd verbroken. Dit heeft geen directe invloed gehad op de leningen en deelnemingen van FMO.

Het kabinet steunt het beleid van FMO om te blijven investeren in Nicaragua, omdat juist in complexe omgevingen duurzame bedrijvigheid gericht op ontwikkelingsimpact zonder partijen als FMO nauwelijks tot stand komt. Wel brengt opereren in een fragiele contact extra IMVO en financiële verantwoordelijkheid met zich mee. Intensief contact tussen FMO en ambassades, alsook intensief monitoren van ontwikkelingen, zijn hierbij van groot belang. FMO brengt de risico's in fragiele contexten zo vroeg, zo veel en zo fundamenteel mogelijk in kaart en, als een investering verantwoord wordt geacht, neemt het alle redelijke maatregelen om restrisico's te mitigeren. Daarnaast blijft FMO haar IMVO-beleid constant aanscherpen op basis van geleerde lessen.

Vraag 6

Is u bekend dat 7 bestuursleden van de werkgeversorganisatie COSEP – waaronder de voorzitter en vicevoorzitter – de afgelopen jaren langdurig gevangen hebben gezeten en dat meerdere van hen ontdaan zijn van hun nationaliteit en hun bezittingen?

Antwoord 6

Ja, het is mij bekend dat de mensenrechtenschendingen in Nicaragua ook vertegenwoordigers van de private sector betreffen, zoals de genoemde bestuursleden van COSEP.

Vraag 7

Deelt u de opvatting dat Nicaraguaanse ondernemers weinig tot geen politieke speelruimte hebben om zich publiekelijk uit te spreken over de wenselijkheid van de omvangrijke FMO-steun aan de particuliere sector in hun land?

Antwoord 7

Helaas worden ondernemers in Nicaragua beperkt om zich publiekelijk uit te spreken over politieke zaken in het algemeen. Wel heb ik van FMO vernomen dat ze in haar recente onderzoek (zie beantwoording vraag 4) gesproken heeft met haar klanten en diverse andere partijen, waaronder andere investeerders, over de lokale situatie. Ook heeft FMO gesprekken gevoerd met Nicaraguanen woonachtig buiten Nicaragua, omdat zij zich mogelijk vrijer kunnen uitspreken over de situatie in het land.

In het algemeen raadpleegt FMO lokale organisaties alvorens investeringen worden gedaan, zodat signalen van de lokale bevolking worden meegewogen. Om de contextuele risico's in kaart te brengen spreekt FMO indien nodig ook met ondernemers. Ook publiceert FMO, afhankelijk van het risicoprofiel van de klant, dertig of zestig dagen voor contractering de voorgenomen investering op haar website en wordt de reactie van partijen hierop meegewogen in de investeringsbeslissing. Tevens heeft FMO in 2022 een regionaal kantoor geopend in Costa Rica, gericht op Latijns-America en de Caraïben, om nog meer in te zetten op samenwerking met organisaties ter plaatse om zo het begrip van de lokale context te vergroten. Daarbij staan de ambassade en FMO met regelmaat in contact over de lokale situatie in Nicaragua.

Vraag 8

Wordt met zo'n prominente financiële bijdrage aan het bedrijfsleven in Nicaragua en het ontbreken van een concrete mensenrechtenparagraaf in de overeenkomsten van FMO met de betreffende particuliere ondernemers geen fout politiek signaal afgegeven aan de Nicaraguaanse autoriteiten?

Antwoord 8

Zoals aangegeven in de beantwoording van vraag 5 steunt het kabinet de activiteiten van FMO in Nicaragua, omdat FMO juist in complexe omstandigheden een belangrijke rol speelt bij de ontwikkeling van de private sector. Het kabinet vindt het belangrijk om het bedrijfsleven en de lokale bevolking te blijven steunen.

Ik heb van FMO vernomen dat mensenrechten integraal zijn geborgd in iedere fase voorafgaand aan een investering. Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 4 beoordeelt FMO de mensenrechtenrisico's voor iedere investering. Als vast onderdeel van de contractuele afspraken tussen FMO en een hoge-risico klant wordt een Milieu- en Sociaalactieplan opgesteld, waarin de mensenrechtenrisico's van het project worden benoemd en waarin afspraken worden vastgelegd over hoe deze risico's gemonitord en gemitigeerd dienen te worden.

Vraag 9

Bent u bereid om bij FMO aan te dringen op uiterste terughoudendheid bij het aangaan van nieuwe leningen of deelnemingen in Nicaragua?

Antwoord 9

Het ministerie is doorlopend in dialoog met FMO over de situatie in complexe landen, waaronder Nicaragua. Zoals in het antwoord op vraag 5 is aangegeven speelt FMO juist in uitdagende omstandigheden een belangrijke rol bij de ontwikkeling van de private sector en daarom steunt het ministerie FMO's aanwezigheid in Nicaragua. Daarbij blijft het van essentieel belang dat FMO risico's goed en tijdig in kaart brengt bij voorgenomen financieringen en bestaande risico's monitort bij lopende financieringen. Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 4 heb ik tevens van FMO vernomen dat ze uit terughoudendheid de laatste jaren vooral heeft geïnvesteerd in bestaande klanten om risico's te minimaliseren.

Vraag 10

Deelt u de opvatting dat het besluit in 1998 van de Nederlandse regering – Kok-II – om FMO beleidsmatig op afstand te zetten, bijgeschreven kan worden in de inmiddels lange lijst van mislukte neoliberale beleidsmaatregelen?

Antwoord 10

Ik deel de opvatting niet dat het beleidsmatig op afstand zetten van FMO geen goed besluit is geweest, want de herstructurering in 1991 verbeterde de (financiële) beheersbaarheid voor de staat en maakte groei van de portefeuille van FMO mogelijk en creëert daarmee een grotere ontwikkelingsimpact. Ook is het niet aannemelijk dat er minder risico's zouden zijn wanneer FMO als een onderdeel van de staat zou opereren, of dat deze risico's in dat geval beter zouden kunnen worden gemonitord. Het is nadrukkelijk ook in het belang van FMO zelf om risico's zo goed mogelijk in kaart te brengen. Daarnaast gelden strenge en specifieke vereisten vanuit het toezicht van DNB op FMO.